

Manavlok Social Work College , Ambajogai Dist. Beed

Portray of Institutions Distinctiveness

Brick kiln -Child Labour- Intervention (Nisarg Shala)

Manavlok Social Work College, Ambajogai

MANAVLOK SOCIAL WORK COLLEGE , AMBAJOGAI

Address : P. B. No. 23, Ring Road, Ambajogai, Dist. Beed 431517
Phone: 02446 247497, Fax: 02446 248888
Email : manavlok1999@ymail.com,
Web: www.manavlokcollegeofsocialwork.co.in,

B. Alande
Coordinator IQAC

Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed -431517

[Signature]
Principal

Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

Portray of Institutions Distinctiveness

Brick kiln –Child Labour – Intervention (Nisarg Shala)

Introduction: - In the Indian constitution in part-III, article 21A provides right to education. It means state shall provide free and compulsory education to all children of the age of six to fourteen years as fundamental rights in such manner as the state may, by law, determines. The RTE came in to the effect on 1st April 2010. Even though the responsibility of free and compulsory education is given to state and central government, local authorities and parents, till today number of children are deprived from their right to education and engaged as a child labour in brick kiln of surrounding areas of Ambajogai city.

Manavlok Social Work College always tries to bring the deprived in the main stream as a value, ethics and philosophy of social work profession and made intervention in the brick kiln nearby the city, from 2015-16 to till date i.e. 2022-23. MSW students are placed in the communities and surrounding villages for field work practice. In the survey of the communities it was found that, children under the age of 06 to 14 are dropout and working in the brick-Kline. The parents are migrated to brick kiln areas with family and stays for seven to eight months, their stay make the children dropouts.

Situational analysis:-

In survey nine brick kiln at Ravivar Peth, Ambajogai, eight brick kiln at village Kumbephal one brick kiln at village Pokhari and seven brick kiln at village Stepthal covered. A survey was conducted at 25 brick kiln in above mentioned areas and identified 353 drop out including girls and boys. On the basis of survey, observation and discussion with the parents, teachers and children, the conclusions are drawn.

Causes of dropout of brick kiln child labour:-

1. Migration for brick work with family and nobody available to take care of child at village
2. Elder sister's marriage, so there is no body for caring
3. Parents accidental death,
4. Child as source of income
5. Illiteracy, poverty, parent's negligence towards children's education and carriers, non-availability of schools at work place, teacher's neutrality towards drop out etc are the main causes of drop out of children.

Intervention strategies:-

To bring the drop out children in main stream of education and to bring education to their home, keeping these objectives the intervention strategies includes following plan of action.

- Meeting with stakeholders such as parents, brick kiln owners, education officers, teachers and head master of local school.
- Manavlok social work college tries to admit local three dropout children in neighborhood school by auto with the help of headmaster of the school by convincing their parents.
- The students who were drop out from their native school, however the headmaster of school at migrant place were requested to let them allow attending only classes and will appear the exam at their native school.
- In the cases where the parents were not ready to send their children at local school, The Nisarga School (informal school) was started at the brick kiln under tree shed with recommendation of parents and prior permission of owner of brick kiln for two days in a week. In this school the activities like, best out of waste, simulations games, were undertaken regularly for the students.
- In this projects 181 dropout benefited by informal schools. In this school, the children learnt mathematics, alphabets, writing, reading etc.
- Distribution of educational materials to the needy students through NGO by name “Helping Hand Group”.

For effective implementation of Right to Education, more positive response from schools, Block Education Officers and parents is needed to make the main streaming of these children in educational process and save their child hood.

For more action taken please watch following video

<https://youtu.be/WSysNeMWSTE>

<https://www.youtube.com/watch?v=0K3G47tOtdY>

मानवलोक समाज विज्ञान महाविद्यालय, अंबाजोगाई

रिंगरोड, ता. अंबाजोगाई, जि. बीड

विटभट्टीवरील शाळाबाह्य मुलांचा अहवाल

प्रस्तावना

मानवलोक समाज विज्ञान महाविद्यालय, अंबाजोगाई अंतर्गत देण्यात आलेले क्षेत्रकार्यासाठी रविवार पेठ, अंबाजोगाई समुदाय या कार्यक्षेत्रामध्ये कार्य करत असताना विटभट्टीवरील मुलांच्या शिक्षणासाठी प्रयत्न करण्यात आले. कारण विटभट्टीवर काम करण्यासाठी मुजुर हे आपले गाव सोडून किंवा घर सोडून ७ ते ८ महीने विटभट्टीवर काम करण्यासाठी येत असतात अशावेळी त्यांचे पाल्यांचे शिक्षण बंद राहते त्यांची मुले शिक्षणापासून वंचित राहतात. म्हणून हे विटभट्टी हे क्षेत्र निवडण्यात आले.

यासाठी सामाजिक संशोधन या समाजकार्याच्या पध्दतीचा वापर करून समुदायात ९ विटभट्ट्यांचा सर्व्हे करण्यात आला. सर्व्हे करत असताना आम्हाला काही शाळाबाह्य मुले आढळून आली. आमच्या मार्गदर्शक प्रा. सौ. रमा पांडे मॅम गेल्या तिन वर्षांपासून विटभट्टीवरील शाळाबाह्य मुलांचा अभ्यास करून शाभ घेण्यासाठी आम्हाला मार्गदर्शन करत आहेत. वरील ९ विटभट्ट्यांपैकी आम्ही निष्कर्ष काढून सुनिल काका लोमटे, अप्पाकाळे व उमेश पोखरकर यांच्या विटभट्टीवर जास्त प्रमाणात शाळाबाह्य मुले दिसून आली. यासाठी आम्ही मुलांच्या पालकांना, विटभट्टी मालकांच्या परवानगीने व आमच्या मार्गदर्शक यांच्या मदतीने मुलांना शाळे बद्दल आवड निर्माण व्हावी तसेच मुले शिक्षणापासून वंचित राहू नये म्हणून सुनिल काका लोमटे यांच्या विटभट्टी 'निसर्ग शाळा' सुरु करण्यात आली. आम्ही क्षेत्रकार्य दिवसी निसर्गाच्या रम्य वातावरणात अंब्याच्या झाडाखाली निसर्ग शाळा भरवतो.

शाळा घेत असताना मुलांना शाळेची आवड निर्माण झाली ज्या मुलांना शाळे जाण्याची खुप ईच्छा आहे व जी मुले कधीच शाळेत गेली नाही अशा ३ मुलांची मार्गदर्शकाच्या मार्गदर्शनाने निवडण्यात आली व त्याचे निल्हा परिषद प्राथमिक शाळा, परळीवेस, अंबाजोगाई या शाळेत प्रवेश करण्यात आले. सदरील माहिती पुढील प्रमाणे.

१. मधुकर सागर मस्के वय : ७ वर्ष
२. गणेश अशोक हानुवते वय : १२ वर्ष
३. साक्षी मनोहर सुर्यवंशी वय : ९ वर्ष

RA. Lande

Coordinator IQAC
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed -431517

Principal

Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

- सन २०१६ ते २०१७ चे विटभट्टी वरील शाळाबाह्य मुलांची वयानुसारी आकडेवारी

- ० ते ५ वयोगटातील मुले -- १०
- ६ ते १० वयोगटातील मुले -- १५
- ११ ते १५ वयोगटातील मुले -- ११

वरील वयोगटानुसार ३६ मुले ही २०१६-१७ या वर्षी विटभट्टीवर शाळाबाह्य असल्याची आढळून आली

- सन २०१७ ते २०१८ चे विटभट्टी वरील शाळाबाह्य मुलांची वयानुसारी आकडेवारी

- ० ते ५ वयोगटातील मुले -- ८
- ६ ते १० वयोगटातील मुले -- १२
- ११ ते १५ वयोगटातील मुले -- १०

वरील वयोगटानुसार ३० मुले ही २०१७-१८ या वर्षी विटभट्टीवर शाळाबाह्य असल्याची आढळून आली

R. A. Lande

Coordinator IQAC
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed -431517

[Signature]
Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

नव : मधुकर सागर मस्के

गांव : शारड ता. परबी

शिक्षण : बालवाडी

वय : ७ वर्ष

मधुकर व त्याचे पालक गेल्या ४ वर्षांपासून अप्पा काळे यांच्या विटभट्टी मजुरी करतात व तेथेच राहतात. मधुकर चे परळीवेस या ठिकाणी अंगणवाडीत प्रवेश होता पण तो अंगणवाडीत जास्त जात नव्हता. आम्ही विटभट्टीवर निर्सग शाळा घेत असतना मधुकर हा दररोज शाळेत येत होता. त्याच्या मनातील शाळा शिकण्याची आवड बघून त्याला आम्ही शाळेत प्रवेशासाठी निवडले.

शाळेत न जाण्याचे कारण :

कौटुंबिक परिस्थिती मुळे व मुलाचे संरक्षण यामुळे पालकांनी मधुकर चे प्रवेश शाळेत केले नाही

शाळेत प्रवेश :

मधुकर माहिती मिळाल्यानंतर आम्ही त्याचे पुनश्च शिक्षणासाठी आम्ही व आमचे मार्गदर्शक सौ. रमा पांडे मॅम यांनी मधुकरच्या पालकांना प्रत्यक्ष भेट देवून चर्चा केली व त्याच्या शाळेत प्रवेशासाठी विनंती केली असता त्यांचे होकरार्थी उत्तर मिळाले परंतु त्याचे शाळेत प्रवेशासाठी आवश्यक कागदपत्र सध्या उपलब्ध नसल्यामुळे त्याचे प्रवेश प्रक्रिया हि अपुर्ण आहे. त्याचे वडील हे मधुकर चे आधार कार्ड व जन्म प्रमाणपत्र काढत आहेत ते आल्यानंतर त्याचे जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळा, परळीवेस या ठिकाणी प्रवेश करणार आहेत

RAfance
Coordinator IQAC
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed -431517

Pradul
Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

नाव : गणेश आशोक हानुवते

गांव : पलगाव ता रेणापूर

शिक्षण : बालवाडी

वय : ७ वर्ष

गणेश हा त्याच्या आई-वडील समवेत अप्पा काळे यांच्या विटभट्टीपर गेल्या ८ वर्षा पासुन राहतात. आई-वडील हे तेथेच विटभट्टीवर मजुरी करतात व आपले उदरनिर्वाह चालवतात. गणेश हा पुर्वी नि.प.प्रा.शाळा परळीवेस याठिकाणी तिसरी या वर्गात प्रवेश आहे व त्याची बहीन हिचे पण शाळेत जात होती. बहीनीवे लग्न झाल्यामुळे गणेश ने एकाकी शाळेत जाण्यास बंद केले. सोबत कोणी नाही म्हणुन तो शाळेत जात नव्हता.

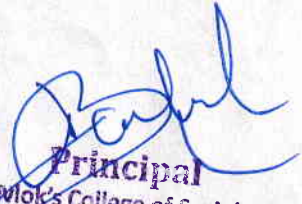
शाळेत न जाण्याचे कारण :

ताई नग्न झाल म्हणुन व त्याच्या सोबतीला विटभट्टीवरील इतर कोणी शाळेत जात नव्हते यामुळे त्याने शाळेत जाणे एककी बंदच केले. त्याला भिती वाटत होती की शाळेतील इतर मुले मारतील मी एकटाच शाळेत जाणार नाही.

शाळेत प्रवेश :

आम्ही निर्सग शाळाघेत असताना गणेश पण शाळेत येत होता. त्याची संपुर्ण माहीती मिळल्यानंतर आम्ही त्याला वेळोवेळी शाळेत जाण्यासाठी प्रोत्साहन करत राहिलोत यामुळे त्याला शाळेबध्दल आवड निर्माण झाली व त्याला शाळेत जावू वाटले याकरीता त्याचे पुर्वी ज्या शाळेत प्रवेश आहे त्याच ठिकाणी प्रवेश देण्यासाठी प्रयत्न करण्याकरिता आम्ही व आमचे मार्गदर्शक सौ. रमा पांडे मॅम यांनी गणेशच्या पालकांना प्रत्यक्ष भेट देवून चर्चा केली व त्याचे शाळेत प्रवेशासाठी विनंती केली असता त्यांचे होकरार्थी उत्तर मिळाले त्यानंतर आम्ही गणेशचे निल्हा परिषद प्राथमिक शाळा, परळीवेस, अंबाजोगाई या शाळेत मुख्यध्यापिका कापसे मॅडम यांच्या रजा मुंजरीने दिनांक ०९ फेब्रुवारी २०१८ यादिवशी तिसरी या वर्गात प्रवेश करण्यात आला. व त्या दिवसापासुन गणेश हा दररोज शाळेत जात आहे व त्यांना शाळेत ये-जा करण्यासाठी अॅटोरिक्षा पण लावण्यात आला.

Coordinator IQAC
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed-431517

Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

नाव : साक्षी मनोहर सुर्यवंशी

गांव : होळी, ता. औसा, जि. लातूर

शिक्षण : दुसरी

वय : ९ वर्ष

साक्षीचे शिक्षण हे होळी या गावातील शाळेत सुरु आहे पण साक्षीच्या आई-वडील हे एक अपघात मृत्यु पावले यामुळे तिचे शिक्षण बंद पडले. आई-वडीलांच्या मृत्यु नंतर ती तिच्या मामा जवळ राहते. मामाचे कुटुंबीयाचे आर्थिक प्रश्नामुळे ते विटभट्टी काम करण्यासाठी उमेश पोखरकर यांच्या विटभट्टीवर गेल्या ९ महीन्यापासुन राहतात.

शाळेत न जाण्याचे कारण :

आई-वडीलाचे अपघाती मृत्यु नंतर शाळा जाण्याचे बंद झाल्यासारखे झाले. आई - वडीलांनी उस कारखाण्यावर घेतलेली उचल न फिटल्यामुळे तिचे मामा काम करत होते पण प्रसंगीक वादामुळे अंबाजोगाई या ठिकाणी मजुरीसाठी यावे लागले. त्यामुळे साक्षी चे शिक्षणावर परिणाम पडलेला दिसुन येतौ.

शाळेत प्रवेश :

सर्व्हे करत असताना साक्षीची माहिती मिळाली व त्याचे पुनश्च शिक्षणासाठी आम्ही व आमचे मार्गदर्शक सौ. रमा पांडे मॅम यांनी साक्षीच्या पालकांना प्रत्यक्ष भेट देवून चर्चा केली व तिच्या शाळेत प्रवेशासाठी विनंती केली असता त्यांचे होकरार्थी उत्तर मिळाले त्यानंतर आम्ही साक्षीचा जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळा, परळीवेस, अंबाजोगाई या शाळेत मुख्यध्यापिका कापसे मॅडम यांच्या रजा मुंजरीने दिनांक ०९ फेब्रुवारी २०१८ यादिवशी दुसरी या वर्गात प्रवेश करण्यात आला. व त्या दिवसापासुन साक्षी हि दररोज शाळेत जात आहे

Co-ordinator IOAC
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

क्षेत्रकार्य आंतर्गत विद्यार्थ्यांच्या शाळेत प्रवेश घेताना
 मुख्यध्यापीका कापले व शाळाबाह्य विद्यार्थी

क्षेत्रकार्य आंतर्गत शाळाबाह्य मुलांचे जि. प. प्रा.
 शाळेत केली असताना सोबत डॉ. रमा पांडे
 प्रवेश

RA Pande

Coordinator IQAC
 Manavlok's College of Social Work
 Ambajogai Dist. Beed -431517

Ramadevi
Principal

Manavlok's College of Social Work
 Ambajogai Dist. Beed 431517

दि. 1/12/2020

प्रमाणपत्र

प्रमाणित करण्यात येते की, मानवलोकाचे समाज विज्ञान महाविद्यालय अंबाजोगाईच्या डॉ. श्यामराजे यांच्या मार्गदर्शनाखाली क्षेत्रकार्यान्तर्गत मंडळाचे विद्यार्थ्यांवर काम करणाऱ्या कुटुंबाचा सर्वेक्षण करणारे क्षेत्रकार्यातील विद्यार्थी शुभ्रम डिवाणी, गोविंद बक्षी, बालाजी शिर्गे, भाशा शिंदे, सायना बनसोडे ईश्वर फड यांनी सर्वेक्षण करणारे खासगी 3 विद्यार्थ्यांचे नाविते प्रवेश जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळा परणीवेस अंबाजोगाई येथे डॉ. श्यामराजे यांच्या मार्गदर्शनाखाली केलेले झाले.

— विद्यार्थी —

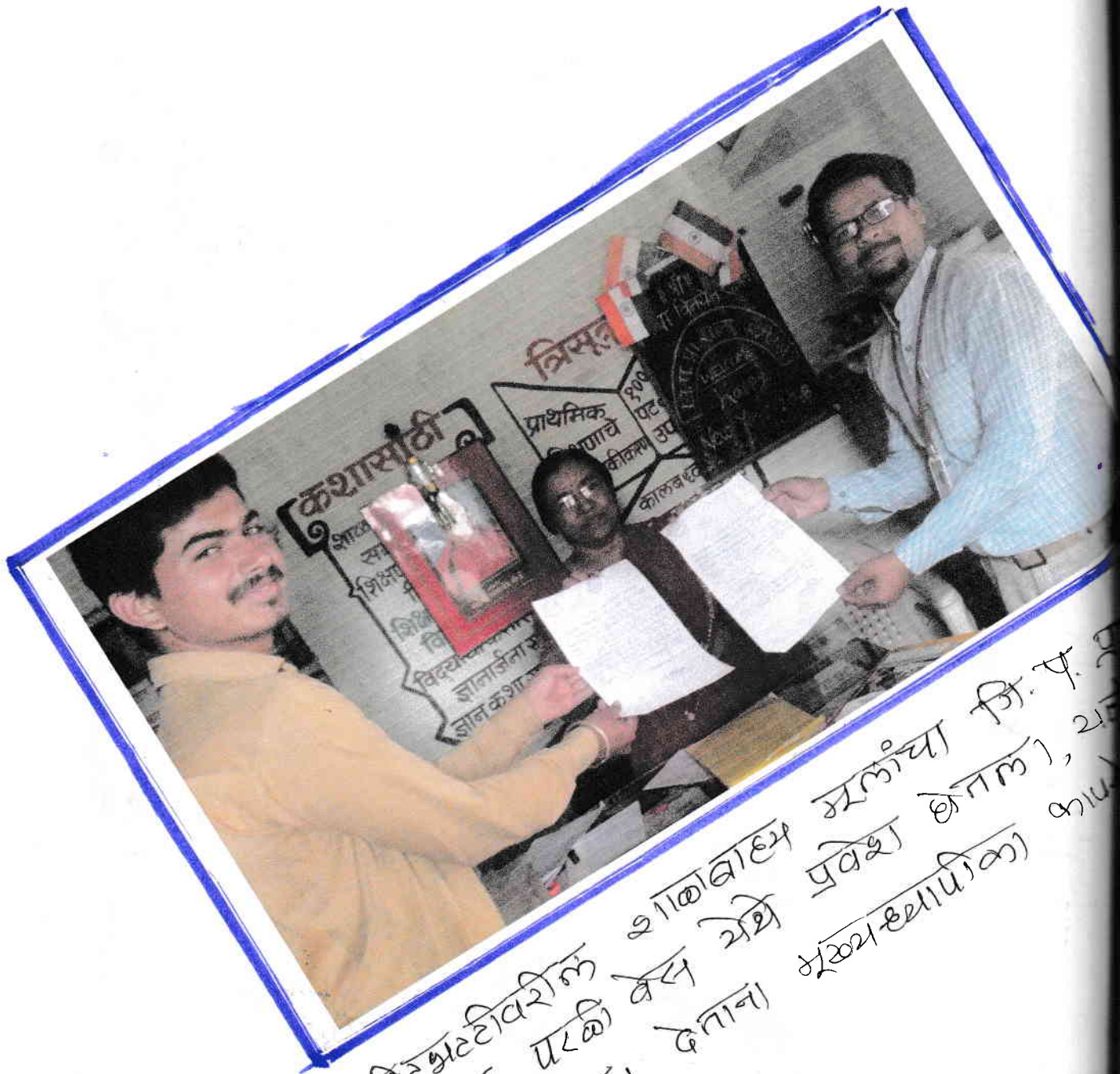
1) श्यामी मनोहर सुर्यवंशी	—	— परी —
2) पद्मात नामदेव सुर्यवंशी	—	3 री
3) मधुकर सागर मस्के	—	9 री

वरिल सर्व विद्यार्थ्यांना जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळा परणीवेस अंबाजोगाई येथे प्रवेश देण्यात आला आहे व सदरिल विद्यार्थी हे नियमित राहिले येत आहेत.

Coordinator IQAC
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed -431517

Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

मुख्याध्यापिका
मुख्याध्यापिका
जि.प.प्रा.शा. परणीवेस, अंबाजोगाई
ता. अंबाजोगाई, जि. बीड

विटअट्टीवरील शाळाबाह्य मुलांचा जि.प.प.प.
 शाळा परकी वेळ येथे प्रवेश घेतला, २०१७
 प्रमाणपत्र देताना मुख्यध्यापीका काय
 मंडळ.

R. Manale
Coordinator IQAC
 Manavlok's College of Social Work
 Ambajogai Dist. Beed -431517

Pradip
Principal
 Manavlok's College of Social Work
 Ambajogai Dist. Beed 431517

दि.

प्रमाणपत्र

प्रमाणित करण्यात येते की, मानवलोका समाज विज्ञान महाविद्यालयाच्या डॉ. एम. पी. डे यांच्या मार्गदर्शना-
 शाली क्षेत्रकार्या अंतर्गत मांडवा रोड येथील वीरभद्रविवर
 क्षेत्रक्षेत्र करून क्षेत्रकार्यातील विद्यार्थी शुभम डिवाणी,
 गोविंद चव्हाण, बाबाजी शिंदे, भासा शिंदे, सारंगना बनसोडे,
 इश्वर फड, यांनी सदर क्षेत्र विद्यार्थी गणेश अशाफे एनके
 ए इयत्ता उशीत क्षेत्र लोता पण तो नियमित शालित येत
 गळता सतत संपर्क करून ही बॅरलर शालित लोता पण
 मानवलोका समाज कार्य महाविद्यालयातील डॉ. एम. पी. डे यांच्या
 मार्गदर्शनाशाली व सल्लाकार्याने वरिल विद्यार्थ्यांनी गणेश
 अशाफे एनके याला नियमित शालित येण्यास प्रोत्साहन
 केले व तो आज नियमित शालित (जि.प.प्रा.शा. शा. अ-
 परळीवेस) येत आहे.

सध्या हे प्रमाणपत्र देण्यात येत आहे.

R. A. Pandey

Coordinator IQAC
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed - 431517

Kumar
मुख्याध्यापिका
मुख्याध्यापिका

जि.प.प्रा.शा. परळीवेस, अंबाजोगाई
ता. अंबाजोगाई, जि. बीड

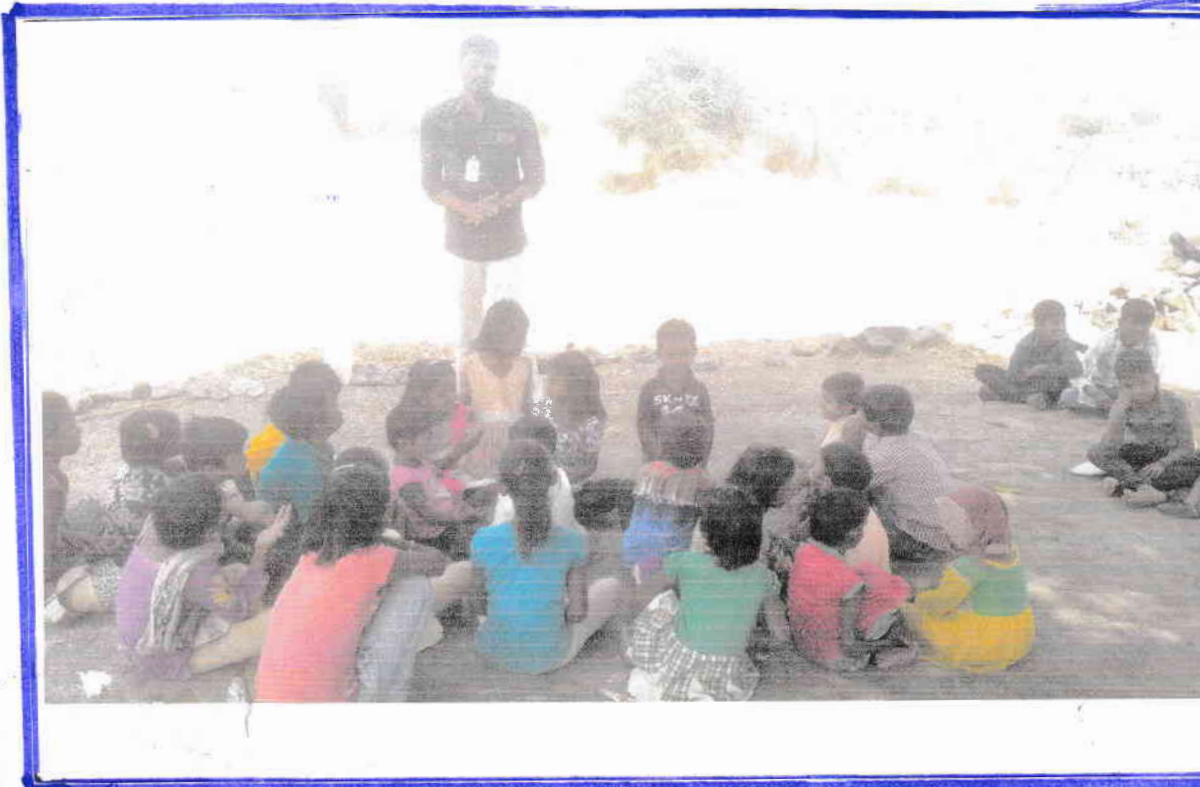
[Signature]
Principal

Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

विठ्ठलदेवियर क्षेत्रकार्य अंतर्गत शाळवाह्य मुलांची शाळा घेताना. आशा, साधना, ईश्वर

RAJAN ~~विठ्ठलदेवियर~~ क्षेत्रकार्य अंतर्गत शाळवाह्य मुलांची शाळा घेताना बाळाजी मीडेवें
 Coordinator IQAC
 Manavlok's College of Social Work
 Ambajogai Dist. Beed -431517
 Principal
 Manavlok's College of Social Work
 Ambajogai Dist. Beed 431515

“निसर्ग शाळा”

“मानवलोक समाज विज्ञान महाविद्यालय, अंबाजोगाई”

प्रस्तावना

मानवलोक समाज विज्ञान महाविद्यालय अंबाजोगाई व अंबाजोगाई शहर नगरपरीषद अंतर्गत शालेय क्रिडा विभाग महाराष्ट्र शासन, अंतर्गत शाळाबाहय बालकांच्या नोंदणीचे प्रपत्र यांचे सर्वेक्षण करण्यात आले.

अंबाजोगाई शहरातील रविवार पेठ या समुदायामध्ये विटभट्टीवरील शाळाबाळय मुलांचा सर्वे करून सन 2015-16 या वर्षात एकुण 46 मुले शाळाबाहय असल्याचे आढळून आले. याच प्रमाणे सन 2016-17 मध्ये 43 मुले शाळाबाहय असल्याचे आढळून आले. व सन 2017-18 मध्ये 36 मुले शाळाबाहय असलेले आढळून आले.

या तीन वर्षांपासून सुरू असलेल्या निसर्ग शाळेमध्ये घेण्यात आलेले उपक्रम व शाळा त्यांचा अहवाल पुढीलप्रमाणे-

शाळेचा उद्देश-

1. विटभट्टीवरील शाळाबाहय मुलांना विकासाच्या प्रवाहात आणणे.
2. विटभट्टीवरील मुलांची शैक्षणिक स्थिती सुधारणे.
3. विटभट्ट्यावरील कामगारांना शिक्षणाचे महत्व, शिक्षण देणे.

प्रत्यक्ष केलेले कार्य

मानवलोक समाज विज्ञान महाविद्यालय अंबाजोगाई अंतर्गत क्षेत्रकार्य भेटीसाठी देण्यात आलेला समुदाय रविवार पेठ हा आहे. यामध्ये विटभट्टीवर जावून सर्वेक्षण करण्यात आले होते. गेली तीन वर्षे झाले या शाळेचा उपक्रम चालत आहे.

सन 2015-16 मधील एकुण विद्यार्थ्यांची यादी-

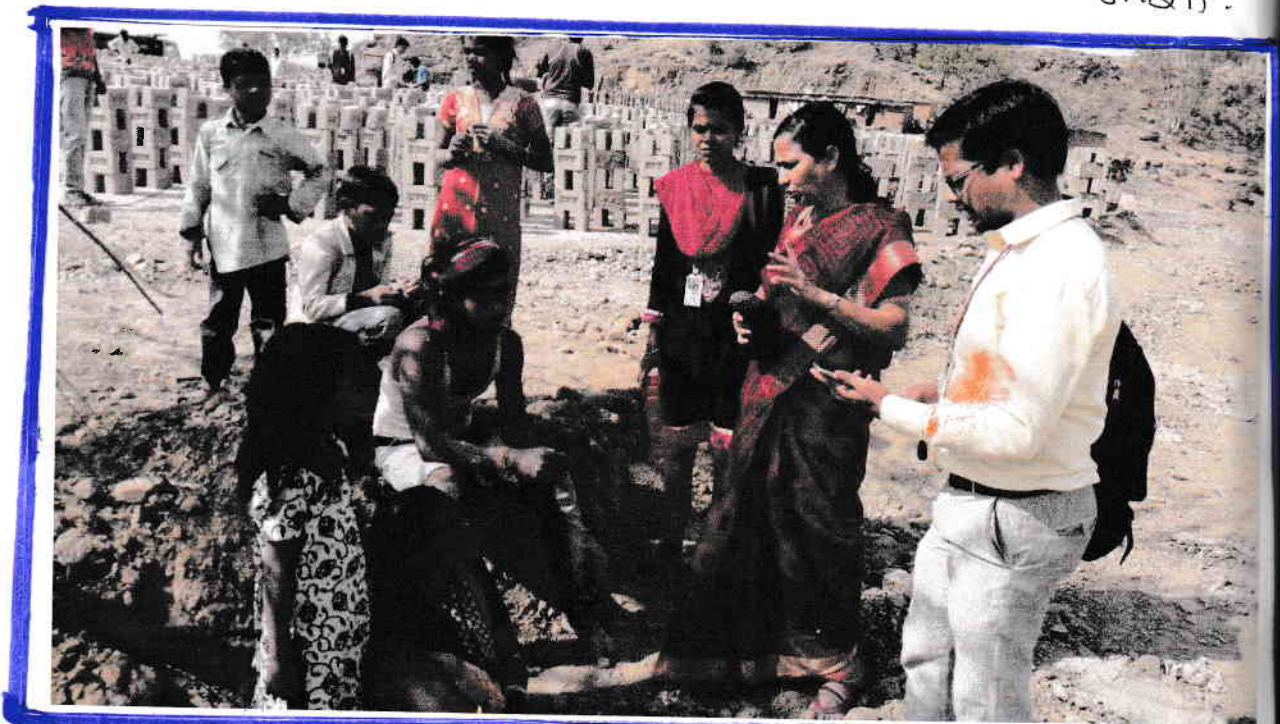
1. महादेव भारत पौळ	2. गोविंद भारत पौळ
3. राहुल रामभाऊ कांबळे	4. रोहित ज्ञानोबा वेडे

Coordinator IQAC
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

विद्यार्थ्यांसाठी शेतकामांसाठी आंगण तालिका पासून टिका
 वस्तू बनवून त्यांचा उपयोग करताना मोबाईल
 साहाय्य.

विद्यार्थ्यांसाठी शाळाबाह्य मूल्यांच्या प्रालकांसाठी अर्थ
 देताना मोबाईलक डॉ. रमा पांडे, शुभम, शांभवा.

Ratan
 Coordinator IQAC
 Manavlok's College of Social Work
 Ambajogai Dist. Beed -431517

Pradip
 Principal
 Manavlok's College of Social Work
 Ambajogai Dist. Beed

5.माया मोहन आगळे	6. आकाश रामभाऊ कांबळे
7.नरेंद्र मोनल आगळे	8.मंगेश मोहन आगळे
10.कुंती प्रकाश जोगदंड	11. हर्षवर्धन माऊली पतंगे
12. बालाजी आत्माराम वैदय	13.शेख अमर शेख लाल
14.चांदणी सुंदर माने	15. नेहा प्रमोद वाघमारे
16.शेख सना चाँद	17.शेख अरबाज
18.महेश गणेश पवार	19.प्रणव सतीश सातपुते
20.अय्यान खान पठाण	21.ओमकार गणेश वाघाळकर
22.शारदा गणेश पवार	23.लखन अमोल चौधरी
24.गंगाधर वसंत साबणे	25.जयपाल काशिनाथ कुरमते
26.पवन हनुमंत कुरमते	27.दुर्गेश्वरी लक्ष्मण धुर्वे
28.कोमल आश्रुबा भावे	29.विमल आश्रुबा भावे
30.सुजाता लखन मोहिते	31.शितल आश्रुबा भावे
32.धम्मपाल मारोती मोडके	33. रोहित मारोती मोडके
34.कृष्ण साहेबराव मेश्राम	35.संजना परमेशवर मोहिते
36.गिता शिवाजी माहिते	37.शितल तानाजी मोहिते
38. प्रविण श्रीराम कोवे	39. शेखर जर्नादन मेश्राम
40. दुर्गेश गणपत कोवे	41. रोशणी गणपत कोवे
42.मुस्कान मुस्तफा पठाण	43.बळीराम सतीश जोगदंड
44.आरोषी शिवदास मोहिते	45.सानिया मुस्तफा पठाण
46.नरगिस मुस्तफा पठाण	

R.A. Wankar

Coordinator IQAC

Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed -431517

R.A. Wankar

Principal

Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

या वरील यादीप्रमाणे सन 2015-2016 मध्ये एकुन 45 विद्यार्थी शाळाबाहय असल्याचे आढळले.

सन 2016 – 17 मधील निसर्ग शाळेतील उपस्थित विद्यार्थी

1. सुमीत संभाजी समुकराव
2. प्रवीण संभाजी समुकराव
3. शुभम सुभाष बिंडे
4. संध्या सुभाष बिंडे
5. विठ्ठल शंकर मेश्राम
6. जैनाबी मेहताब पठाण
7. गौस गुलाम शेख
8. अबेदाबी सुलतान शेख
9. विमल आश्रुबा भावे
10. शितल आश्रुबा भावे
11. राधिका खंडु लव्हारे
12. नंदीनी खंडु लव्हारे
13. निशांत बालाजी सोनकांबळे
14. नंदिनी लखन मोहिते
15. गिता राजकुमार मदने
16. साक्षी शिवाजी उपाडे
17. मेघराज शिवाजी उपाडे
18. कृष्णा साहेबराव मिसाळ
19. रिजवाना मेनोदीन शेख
20. सिमरण मेहताब पठाण
21. आकांक्षणी बालाजी सोनकांबळे
22. भिकन बशीर शेख
23. सादीया अकबर पठाण
24. नसमा बसीर शेख
25. मुस्कान मुक्तार शेख

R. A. Pandel

Pandel
Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

Coordinator IQAC
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed -431517

26. अफसाना मैनोद्दीन शेख
27. मेहरुनिशा मुक्तार शेख
28. योगेश्वर भागवत उपाडे
29. करण सुभाष पवार
30. मारोती भागवत उपाडे
31. नितीन राजकुमार मदने

या वरील यादीप्रमाणे सन २०१६-१७ मध्ये ३१ विद्यार्थ्यांची उपस्थिती ही निसर्ग शाळेत होती.

सन २०१७ -२०१८ मध्ये निसर्ग शाळा घेण्यात आली त्याची यादी पुढीलप्रमाणे

1. गणेश महादेव जोगदंड
2. प्रशांत ज्ञानेश्वर जोगदंड
3. शुभम सुभाष बिंडे
4. संध्या सुभाष बिंडे
5. पल्लवी बालाजी वायदंडे
6. हर्षद बालाजी वायदंडे
7. साक्षी मनोहन सुर्यवंशी
8. प्रशांत नामदेव सुर्यवंशी
9. सुमीत संभाजी समुकराव
10. पंकजा परमेश्वर क्षिरसागर
11. गणेश आशोक हनुवते
12. मधुकर सागर मस्के
13. माधुरी अनिल शिंदे
14. निशा मारोती पवार
15. दस्तगीर संजेरी पठाण
16. भिक्कन बशीर शेख
17. तैरानाबानु मैनु पठाण
18. जनाबी मेहताब पठाण
19. सिमरण मेहताब पठाण

RA Panale

Coordinator IQAC

Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed - 431517

[Signature]
Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

R. A. Andale
Coordinator IQAC
 Manavlok's College of Social Work
 Ambajogai Dist. Beed - 431517

R. A. Andale
Principal
 Manavlok's College of Social Work
 Ambajogai Dist. Beed 431517

20. मुन्नी मेहताब पठाण
21. नसीना बसीर पठाण
22. मुस्कान मुक्तार अली शेख
23. अजगर अहमद शेख
24. मुस्कान मेहताब पठाण
25. नजनबी सुलतान शेख
26. उमेश संतोष शिंदे
27. पायल सुभाष पवार
28. मौसीम मुक्तार शेख
29. जायदाबी मुसा शेख
30. प्रतिक्षा शैलेश पवार
31. शितल राजु पवार
32. सपना अशोक चव्हाण
33. शितल आश्रुबा भावे

वरील यादीवरून सन २०१७-२०१८ निसर्ग शाळा घेण्यात आली.

तीन वर्षांत घेण्यात आलेल्या निसर्ग शाळेमध्ये सन 2017-18 मध्ये विविध उपक्रम घेवून समुदायामधील विटभट्टीवरील शाळाबाह्य मुलांचा विकास करण्याचा प्रयत्न केला.

आम्ही समुदायामध्ये दर मंगळवार व शुक्रवार जावून क्षेत्रकार्यांतर्गत शाळाबाह्य विद्यार्थ्यांसाठी विविध उपक्रम घेण्यात आले.

1. टाकाऊ वस्तुपासुन ठिकाऊ वस्तु बनवणे.

हा उपक्रम घेताना आम्ही विटभट्टीवरील मातीपासुन त्यांना वस्तु बनवायला शिकवल्या त्यामध्ये, - ABCD, अ आ इ ई तसेच 1 ते 10 पर्यंत उपळणी, मोबाईल, पेरू, जातं इ. वस्तु बनवून घेण्यात आल्या.

2. कागदी वस्तुपासुन वस्तु बनवणे.

या उपक्रमामध्ये पुढिल प्रमाणे वस्तु बनवण्यात आल्या यामध्ये- जहाज, विमान, पॉकेट, पंचपाळ, पक्षी, बॉल, बंदुक इ. वस्तु बनवून हा उपक्रम घेतला.

3. खेळ घेणे.

R. K. Khande

Coordinator IQAC
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed - 431517

[Signature]
Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

विद्यार्थ्यांवर साहित्य वाचप करून शाळाबाह्य मुलांना मार्गदर्शन करताना डॉ. रमा पांडे

शाळेस बाह्य.

टेकाऊ वस्तू पालून टिकाऊ वस्तू बनवण्यात आली. (भांगीचे आंडे)

RA Pandel
Coordinator IQAC
 Manavlok's College of Social Work
 Ambajogai Dist. Beed - 431517

Pandul
Principal
 Manavlok's College of Social Work
 Ambajogai Dist. Beed 431517

खेळाच्या माध्यमातून त्यांचा बौद्धिक विकास करण्याचा प्रयत्न केला. यामध्ये- चिमणी उडाली, आईचे पत्र हरवले, खो-खो, इ. खेळ घेतले.

4. विद्यार्थ्यांना शालेय साहित्य वाटप करण्यासाठी कार्यक्रम घेणे.

या कार्यक्रमासाठी helping hand group ambajogai यांनी मदत केली. व शालेय साहित्य दिले. यामध्ये- वही-पेन, पाटी-पेन्सिल, drawing book, पेन्सिल-रबर. खडु, डस्टर, फळा इ. साहित्य वाटक केले. या शाळेच्या उपक्रमासाठी शालेय साहित्य उपलब्ध नव्हते. त्यासाठी साहित्य वाटप करण्यात आले. ते पुढील प्रमाणे

निसर्ग शाळेच्या साहित्य वाटप या कार्यक्रमासाठी प्रमुख उपस्थिती डॉ.रमा.पांडे

या होत्या तर समुदायातील शाळाबाह्य मुले व त्यांचे पालक उपस्थित होते. साहित्य वाटप या कार्यक्रमासाठी HELPING HAND GROUP, अंबाजोगाई यांच्या कडुन निसर्ग शाळेतील विद्यार्थ्यांना शालेय साहित्य वाटप करण्यात आले.

कार्यक्रमाचे स्वरूप

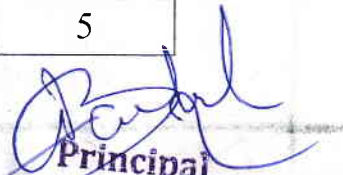
साहित्य वाटप करणे - पेन, वही, खडु, पेन्सिल, पाटी, DRAWING BOOK, फळा इ. साहित्य वाटप करण्यात आले. या कार्यक्रमासाठी एकूण उपस्थित पालक 10 होते तर एकूण विद्यार्थी संख्या 35 होते. या 35 विद्यार्थ्यांना शालेय साहित्य वाटप करण्यात आले.

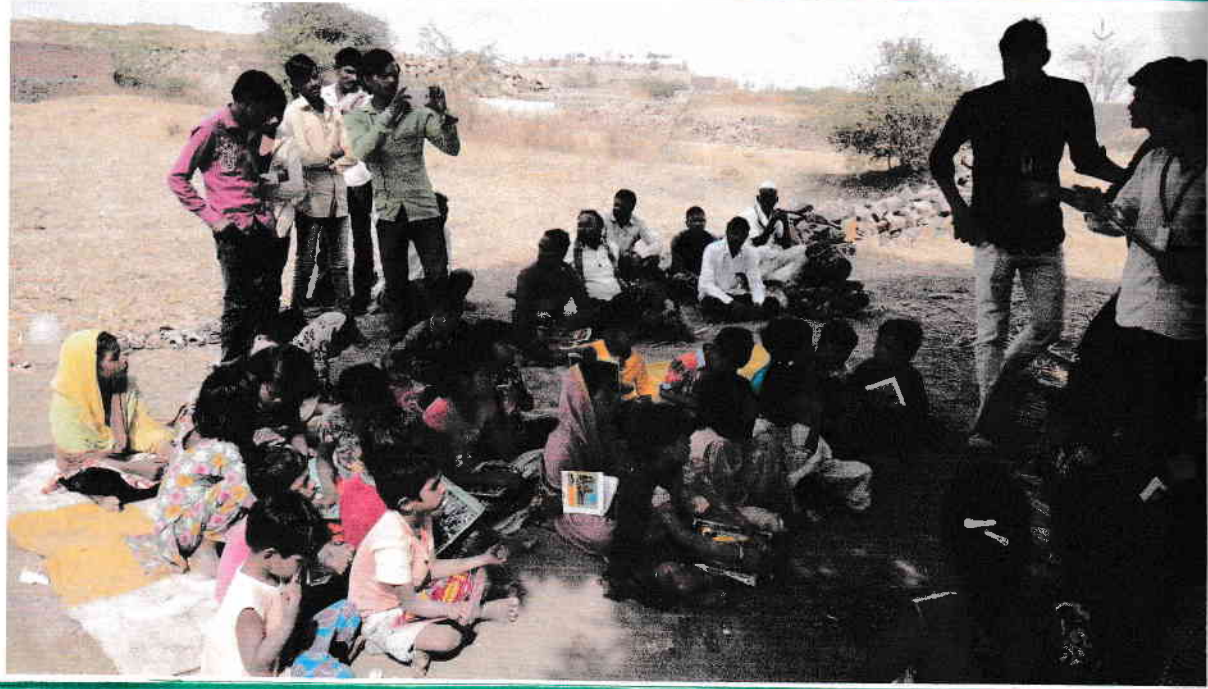
हे शालेय साहित्य वाटप करण्यासाठी 35 विद्यार्थी उपस्थित होते या 35 विद्यार्थ्यांपैकी 1 ते 14 वयोगट या मध्ये 3 गट पाडले.

01 ते 05 वयोगटातील विद्यार्थी

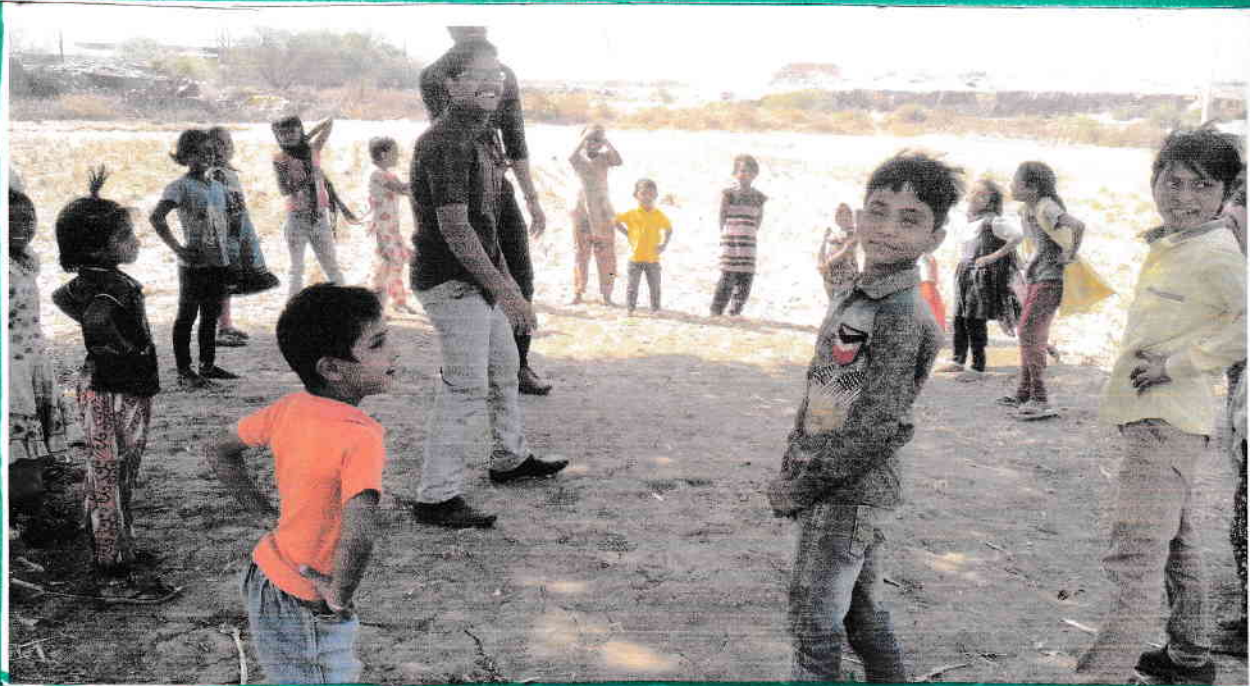
अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	वय
1	गणेश महादेव जोगदंड	5
2	पंकजा परमेश्वर क्षिरसागर	5
3	माधुरी अनिल शिंदे	5
4	शुभम सुभाष बिंदे	4
5	उमेश संतोष शिंदे	4
6	तैरानाबानु मैनु शेख	4
7	हर्षद बालाजी वायदंडे	5

Coordinator IQAC
Manavik's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed -431517

Principal
Manavik's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

विद्यार्थीवर् शालाबाह्य मूलांसाठी शालेय साहित्य वार्षिक
कार्य लॉन्च! ~~कार्य~~ची पालकांची बैठक घेतली

विद्यार्थीवर् शालाबाह्य मूलांसाठी क्षेत्रकार्य हाताळण

R.A. Patil
Coordinator
 Manavlok's College of Social Work
 Ambajogai Dist. Beed -431517

Principal
 Manavlok's College of Social Work
 Ambajogai Dist. Beed

या वयोगटातील विद्यार्थ्यांना पाटी-पेन्सिल वाटप करण्यात आली.

6 ते 10 वयोगटातील विद्यार्थी

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	वय
1	भिव्कन बसीन शेख	7
2	मुस्कान मुक्तार शेख	8
3	अबेदाबे सुल्तान शेख	8
4	नजनाबी सुलतान शेख	9
5	पायल सुभाष पवार	6
6	शितल राजु पवार	9
7	प्रवीण संभाजी समुकराव	9
8	सुमीत संभाजी समुकराव	8
9	प्रशांत ज्ञानेश्वर जोगदंड	6
10	मुन्नी मेहताब पठाण	9
11	संध्या सुभाष बिंडे	9
12	प्रशांत नामदेव सुर्यवंशी	7
13	साक्षी मनोहर सुर्यवंशी	8
14	मधुकर सागर मस्के	7
15	पल्लवी बालाजी वायदंडे	9

या वयोगटातील विद्यार्थ्यांना वही-पेन साहित्य वाटप करण्यात आले.

10 ते 14 वयोगटातील विद्यार्थी

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	वय
1	गणेश आशोक हनुवते	10
2	निशा मारोती पवार	11
3	दस्तगीर संजेरी पठाण	11
3	जनाबी मेहताब पठाण	12
4	सिमरण मेहताब पठाण	10
5	नसीमा बसीर पठाण	11

RAKande

Coordinator IQAC
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed -431517

Principal

Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

6	अजगर अहमद शेख	12
7	प्रतीक्षा शैलेश पवार	11
8	सपना आशोक चव्हाण	13
9	शितल आश्रुबा भावे	12
10	जायदाबी मुसा शेख	10
11	मौसीम मुक्तार शेख	10

या वयोगटातील विद्यार्थ्यांना वही-पेन साहित्य वाटप करण्यात आले.

या विद्यार्थ्यांना विकासाच्या प्रवाहात आणण्यासाठी आम्ही निसर्ग शाळा दोन दिवसी घेत होतो. परंतु या विद्यार्थ्यांसाठी काही तरी कायमस्वरूपी शाळेची सोय विटभट्टीवर करण्यात यावी. या साठी आम्ही या शाळेची बातमी महाराष्ट्र शासन यांच्या पर्यंत कशी पोहचवता येईल यासाठी प्रयत्न केला. यामध्ये YCN CHANNEL चे नागेश औताडे यांच्या सहकार्याने आम्ही निसर्ग शाळेची बातमी प्रकाशित केली.

लिंक – <https://youtu.be/gmkhmqFD3Lc> (YCN News ambajogai)

या YCN channel च्या माध्यमातून निसर्ग शाळेची बातमी youtube ला प्रकाशित करण्यात आली. 3 एप्रिल 2018 रोजी ही बातमी प्रकाशित केल्यापासून काही दिवस प्रतिसाद आला नाही. परंतु 28 एप्रिल 2018 रोजी शासनाने दखल घेतली व यामध्ये DIECPD ची TEAM नी येऊन पाहणी केली.

DIECPD TEAM

1. डॉ. विनोद देवगावकर प्राचार्य –डाएट
2. डॉ. अंजली सुर्यवंशी – ज्येष्ठ अधिव्याख्याता
3. श्री. मोरे सर – जिल्हा समन्वयक DIECPD
4. श्री.गोरे सर – अधिव्याख्याता
5. श्री. मिर्झा सर - – अधिव्याख्याता
6. तानाजी जाधव – विषय साहाय्यक
7. गणेश जाधव - विषय साहाय्यक
8. शिंदे सर - विषय साहाय्यक

R. A. Anandale

Coordinator IQAC
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed -431517

Principal
Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

9. भटकर सर - विषय साहाय्यक
10. नेहरकर सर - साधन व्यक्ती
11. वाघमारे सर - साधन व्यक्ती
12. हाशमी मॅडम - साधन व्यक्ती
13. सुरवसे मॅडम - साधन व्यक्ती
14. ठोंबरे मॅडम - साधन व्यक्ती
15. सोनटक्के मॅडम - साधन व्यक्ती
16. श्री. पवार सर - IED साधन व्यक्ती
17. श्री. कापसे सर - जि.प. भिमाई वस्ती
18. श्री. नागेश औताडे - YCN NEWS CHANNEL चे वार्ताहर

वरील सर्वांनी निसर्ग शाळेची पाहणी केली. व तसेच यामध्ये विटभट्टीवरील शाळाबाह्य मुले व त्यांचे पालक उपस्थित होते. आणि मानवलोक समाज विज्ञान महाविद्यालय च्या प्राध्यापिका डॉ. रमा पांडे व मानवलोक समाज विज्ञान महाविद्यालयचे विद्यार्थी उपस्थित होते. यावेळी घेण्यात आलेला तात्काळ निर्णय असा की,

LINK:- <https://youtu.be/h8eTfu0PflU> (ycn news Ambajogai)

28 एप्रिल रोजी हा शासन निर्णय घेण्यात आला.

मुल्यांकन - विटभट्टीवरील शाळाबाह्य मुलांसाठी निसर्ग शाळा घेण्यात येत होती. परंतु मुलांसाठी कायमस्वरूपी शाळा व्हावी यासाठी प्रयत्न सुरु होते. तसेच त्या प्रकारचे नियोजन करण्यात आले होते. ते परीपूर्ण झाले आहे.

निरीक्षण - विटभट्टीवरील शाळाबाह्य मुलांसाठी जी निसर्ग शाळा घेण्यात येत होती. शाळा घेत असताना अनेक अडचणींना सामोरे जावे लागले होते. तसेच प्रत्येक विद्यार्थ्याला घरी बोलवण्यासाठी जावे लागायचे. व पालकांना त्यांच्या मुलांच्या पुढील भवितव्यासाठी शिक्षण अत्यंत महत्वाचे आहे. हे वारंवार सांगण्यात येत होते. काही पालक मुलांना पाठवत असत. व काही पालक पाठवण्यास नकार देत असत. परंतु त्या पालकांची मानसिकता शिक्षणाच्या बाबतीत सकारात्मक व्हावी. यासाठी प्रयत्न केला. तसेच येणाऱ्या अडचणीवर मार्ग काढत गेलो.

AA Pande

Coordinator IQAC

Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed -431517

Principal

Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

क्षेत्रकार्यालयी समूदायमध्ये एकूण 10 विद्यार्थ्यां
 व लोका मार्गदर्शिका, सं. रमा

R. Anand

Principal

CoorLLator IQAC
 Manavlok's College of SocCl Work
 Ambajoi1ai o.t. Beed -431517

"Nian avlR 3 on rllc of soct?' WO
 t.mba\oia, o,st. Beed ?

1. प्रमुख उपस्थिती - डॉ.रमा.पांडे
2. ठिकाण - पठाण मांडवा रोड
3. लाभार्थी - शाळाबाह्य मुले(35) व त्यांचे पालक

सादरकर्ते

आशा शिंदे (MSW II YEAR)

साधना बनसोडे

बालाजी श्रीडोळे

शुभम डिडवाणी

गोविंद बक्शी

ईश्वर फड

R. R. Patil

मार्गदर्शक

डॉ.रमा.पांडे

R. R. Patil

Coordinator IQAC
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed -431517

R. R. Patil

Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

विद्यार्थ्यांच्या शाळाबाह्य मूलांसाठी शाळा घेणे या
विद्यार्थी मालक उमेरा पराशर यांना अह

Bricklin owner

R. A. Khande

Coordinator IQAC
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed -431517

Pradip
Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

TABULATION

विश्लेषण -

सदरील माहिती आम्ही प्रश्नावलीच्या माध्यमातून भरली यात आम्ही 60 कुटूंबांच्या आर्थिक, सामाजिक परस्थितीची माहिती संकलीत करून अभ्यास केला यात त्यांच्याकडून माहिती प्रत्यक्ष भरून माहितीचे संकलन करण्यात आले. यामध्ये संपुर्ण नाव, पत्ता, वय, शिक्षण, व्यावसाय, उत्पन्न, याची, माहिती घेतली तसेच बहुतांश घरातील व्यक्तीचे उत्पन्न मर्यादा एक लाखाच्या आत दिसली.

1. विटभट्टीवर किती वर्षांपासून विटभट्टीचे काम करतात ?

1	2 ते 4 वर्षे	39	65%
2	5 ते 7 वर्षे	17	27%
3	8 ते 10 वर्षे	2	03%
3	10 वर्षांपेक्षा जास्त	2	03%

2. विटभट्टीवर येण्याचे कारण कोणते आहे ?

1	आर्थिक	34	57%
2	भूमीहीन	21	35%
3	इतर	05	08%

3. एका व्यक्तीला किती रोजगार दिला जातो

1	300	28	53%
2	350	32	47%
3	450 त्यापेक्षा जास्त	00	00%

4. एका जोडीला किती उचल देतात

1	40 हजार	15	25%
2	50 हजार	21	35%
3	60 हजार	16	27%
4	70 हजार पेक्षा जास्त	08	13%

R. Pandey

Coordinator IQAC

Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed -431517

R. Pandey
Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

विद्यार्थीवर्ग सर्वे कालेन विद्यार्थीवर्गस्य सदस्य
 अहंकी दिनी लोकात् MSW चे विद्यार्थी
 व डॉ. रमा पांडे

R. Anand

Coordinator IQAC
 Manavlok's College of Social Work
 Ambajogai Dist. Beed -431517

Principal
 Manavlok's College of Social Work
 Ambajogai Dist. Beed -431517

5. उचल घेतलेली रक्कम कशा पध्दतीने फेडतात

1	विटभट्टीवर काम करुन	51	85%
2	मोल मजुरी करुन	04	07%
3	इतराकडुन घेवुन	00	08%

6. उचल घेतलेल्या रक्कमेचा उपयोग कशासाठी केला

1	स्वतःसाठी	09	15%
2	बँक कर्ज	08	13%
3	घर कर्ज	35	58%
4	इतर	08	14%

7. कुटूंबात कोणाला व्यसन आहे का

1	मध्यपान	06	10%
2	धुम्रपान	08	14%
3	तंबाखु	38	63%
4	इतर	08	13%

8. तुमच्याकडे दळणवळणासाठी वाहतूकीची सोय आहे का

1	टु व्हिलर	01	01%
2	अॅटो रिक्शा	33	55%
3	फोर व्हिलन	01	02%
4	इतर	25	42%

9. विटभट्टी वास्तवास किराया दिला जातो का

1	होय	00	00%
2	नाही	60	100%

R. Shankar

Coordinator IQAC

Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed-431517

R. Shankar
Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed-431517

10. विटभट्टीवर कोणत्या प्रकारची पाण्याची सोय आहे

1	बोअर	13	21%
2	विहीर	00	00%
3	हातपंप	01	02%
4	इतर	46	77%

11. विटभट्टीवर शौचालय आहे का

1	होय	00	00%
2	नाही	60	100%

12. विटभट्टीच्या वातावरणामुळे आरोग्याच्या कोणत्या प्रकारच्या समस्या निर्माण होतात

1	पोटाचे विकार	09	15%
2	दमा	01	02%
3	त्वचेचे विकार	17	28%
4	इतर	33	55%

13. आरोग्याच्या समस्या निर्माण झाल्यास विटभट्टी मालक कोणत्या प्रकारची मदत करतो

1	आर्थिक	26	43%
2	दवाखाना	03	05%
3	इतर	31	32%

14. सध्या तुमची मुळे कोणत्या शाळेत जातात

1	खाजगी	06	10%
2	शासकिय	25	42%
3	जात नाहीत	29	48%

15. लहान मुले अंगणवाडीत जातात का

1	होय	13	22%
2	नाही	47	78%

IA Panel

Coordinator IQAC
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed -431517

Principal

Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

16. तुम्हाला शेती किती आहे

1	01 एकर	07	12%
2	2 एकर	05	08%
3	03 एकर पेक्षा जास्त	03	05%
4	शेती नाही	45	75%

17. शेती कोण सांभाळतात

1	स्वतः	07	12%
2	आई-वडील	03	08%
3	नातेवाईक	05	05%
4	शेती नाही	45	75%

18. तुमच्या मुलांची गावाकडे सांभाळण्याची सोय कोण करते

1	चुलते	00	00%
2	आजी-आजोबा	11	18%
3	नातेवाईक	04	07%
4	सोबत	45	75%

19. दर वेळी विटभट्टी बदलतात का

1	होय	11	18%
2	नाही	17	28%
3	सोयीनुसार	32	52%

20. विटभट्टीवरील काम संपल्यावर इतर कोणती कामे करतात का

1	शेती	05	08%
2	मजुरी	31	52%
3	घरकाम	15	25%
4	इतर	09	15%

Ashtanele

Coordinator IOAC
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed -431517

Principal
Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

21. सण उत्सवासाठी सुट्टी मिळते का

1	होय	51	85%
2	नाही	02	04%
3	काही सणासाठी	07	11%

22. ज्या दिवशी काम नसते ज्या दिवशी इतर कोणती कामे करतात

1	शेती	10	17%
2	मजुरी	13	22%
3	घरकाम	37	61%
4	इतर	00	00%

23. तुमचे छंद कोणते आहेत

1	गाणे	14	23%
2	इतर	10	17%
3	नाही	36	60%

24. उचलमधुन काही आर्थिक पुंजी केली आहे का

1	होय	23	38%
2	शाळा	37	62%

25. मुलां-मुलींचे बाबतीत कोणते प्रश्न उद्भवतात

1	सांभाळ	05	08%
2	शाळा	21	35%
3	इतर	34	57%

26. विटभट्टीवर इतर कोणत्या समस्या येतात

1	सन उत्सव	02	03%
2	आरोग्य	24	40%
3	भांडण	04	07%
4	इतर	30	50%

AAhanele

Coordinator IQAC
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed -431517

Principal
Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

मुल्यांकन

वरील विश्लेषनावरून असे निर्दर्शनात आले की, विटभट्टीवरील 60 कुटूंब हे आर्थिक परिस्थितीमुळे स्थलांतरीत झालेले आढळून आले. तसेच त्यांच्या पाल्यांचा शिक्षणापासून वंचित राहण्याचे प्रमाण जास्त असल्याचे आढळून आले.

निष्कर्ष

- सर्वात जास्त प्रमाण हे विटभट्टीवर शाळाबाह्य मुले यांचे दिसून आले याचे कारण असे की 60 कुटूंबा पैकी 35 कुटूंब हे आर्थिक परस्थितीमुळे स्थलांतर झाले आहेत.
- त्यामुळे शाळेत न जाणाऱ्या मुलांचे प्रमाण 48% दिसून आले
- 63% लोक विटभट्टीवर तंबाखु व्यसनाधीन असल्याचे आढळले.
- 58% लोक विटभट्टीवरील उचल ही घर कर्ज साठी वापरतात.
- एकुण कुटूंबांपैकी 71% कामगार भुमीहीन आहेत.
- 75% पालक बालकांना सोबत घेवून येतात कारण घरी सांभाळण्यास कोणी नाही व सामाजिक वातावरण यासाठी मुले सोबत आणतात.
- विटभट्टीवर शौचालयाची व्यवस्था नाही.
- तेथील अस्वच्छ वातावरणामुळे 40% समस्या या आरोग्याच्या असतात त्यामध्ये 28% लोकांना त्वचेचे विकार आहेत.

Coordinator IQAC
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed -431517

Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

**Manavlok Social Work College Ambajogai Intervention Brick Kiln Dropout
Photos children**

RA Hande
Coordinator IQAC
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed -431517

Prashant
Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed -431517

R. Alande
Coordinator IQAC
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed -431517

P. P. P.
Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431511

R. Hanule

Coordinator IQE
 Manavlok's College of Social Sciences
 Ambajogai, Dist. Beed - 431517

P. Prasad
Principal
 Manavlok's College of Social Work
 Ambajogai Dist. Beed 431517

PA. Anand
Coordinator IQC
a Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed -431111

Pradip
Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

R. A. Bawale
Coordinator IQAC
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed -431517

R. A. Bawale
Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

RA Anand
Coordinator IQAC
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed -431517

Pandul
Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517

RA Patel
Coordinator IQAC
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed -431517

Prakash
Principal
Manavlok's College of Social Work
Ambajogai Dist. Beed 431517